

התנועה הציני

שרות דוב

כל פירסום, אלא כל כולו מכשיר של טשטוש. כל זה נוח מאד לבוסים של מערכת הבטחון. אולם לגבי צה"ל זהו מצב הרסני. כי כך קורה — כפי שקרה בשבועות האחרונים — שהציבור שומע רק ידיעות שליליות ביותר, אשר מסיבה זו או אחרת לא הצליחה מערכת הבטחון להשתיקן.

סמל השיטה הזאת הוא מי שנקרא "דובר צה"ל". תוארו המלא של סגן-אלוף דוב (פריץ) סיני הוא "דובר צה"ל והממונה על יחסי הציבור של מערכת הבטחון". תואר זה כשלעצמו הוא בחזקת שערוריה. כי הסברת צה"ל והסברת מערכת הבטחון הפוליטית הן שתי משימות שונות — ולעיתים אף מנוגדות. כאשר בעל התואר הוא דוב סיני, פירושו של דבר כי הסברת צה"ל כפופה ומשועבדת להסברת שמעון פרס.

במנגנונו של דוב סיני קיים איש, פנחס יורמן, שכל תפקידו לשכתב את נאומו המפיג לגתיים והפוליטיים של שמעון פרס, ולדאוג לפירסומם הנרחב ברדיו ובעיתונות. אולם אין הוא היחיד הרתום לפרסומת של שמעון פרסומת. כל המנגנון רתום למשימה זו. לא תמיד היה המצב כך. היו לצה"ל דוברים אחרים. בימי משה דיין היה הרמטכ"ל הדובר העיקרי של עצמו, הקדיש תשומת-לב רבה מאד לענייני פירסום והסברה. הדובר סגן-אלוף שאול רמתי, מפקד קרבי בעל נסיון בצבא הבריטי ומגיד של גבעתי, היה איש צבא ממש, פטריוט לענייני צה"ל. הוא לא התעסק בעסקנות בטחוניות.

אולם עם בואו של דוב סיני החלה רוח חדשה מנשבת במחלקה. האיש הגיע למישור רתום הנוכחית מתפקיד אחר — ראש מדור הנספחים הצבאיים הזרים (שתפקידו, כמובן, למנוע עד כמה שאפשר אינפורמציה מזרימה). סיני הבין מן הרגע הראשון כי עלייתו בדרגה קשורה בכשרונו למצוא חן בעיני סגן-שר הבטחון, ולא בכשרונו לספק את הצרכים של הצבא. הוא ראה את הקאריירה שלו תלויה בשמעון פרס.

★ ★ ★

מיבצע סיני

ערמוניותו של סיני מכוננת כולה למטרה אחת: להוכיח כי הוא יכול להשתיק כל דבר, אם ירצה בכך. הוא הציג בפני מפקדי צה"ל את העתונאים כמיפלטות פרועות, שרק הוא מסוגל לאלפן.

איך מבוצע האילוף? לעורכים מספר סיני ידיעות סודיות ביותר, בתנאי שלא יפרסמו

היה נשמר, ואף משתפר, אילו פירסם צה"ל מייד הודעה בה נאמר, כי הצבא רואה במיקרה עניין חמור וכי יעשה הכל כדי לאתר את הדרוס שהכתים את שם צה"ל. תחת זאת נכנסה לפעולה מכונית הטישטוש.

כאשר גילתה המשטרה את זהות הרביסרן הבורה, אסר משרד הבטחון את פירסום שמו. כך נסתבר לציבור כי הוא פורש את חסותו עליו. רק אחרי לחץ של למעלה משבוע מצד העיתונות וקציני צה"ל עצמם הותר שמו לפירסום.

אחרי שנתעוררה חשדנותו של הקהל עלידי טיפול זה, הוסיפו פירסומי השבוע, עם התחלת המשפט, לגרות חשדנות זו עוד יותר ולעורר סקרנות ציבורית. נעשה דבר שאין לו תקדים בתולדות המישפט הצבאי: הודלף לפירסום חלק מן העדויות שבתיק החקירה — עוד לפני שאלה הרבאו לידיעת השופטים עצמם. עדויות אלה היו, באורח פלא, כולן עדויות לטובת הנאשם, והן באו לחזק את טענתו כי כלל לא ידע שפגע באיש, ושהוריד את האיש לפי בקשתו ליד הצרכניה.

הדבר עורר מיד שורה של שאלות. בין השאר: מדוע לא הודלפה עדותו של הקורבן עצמו, החשובה ביותר במשפט? מדוע לא הוזכר בשום מקום כי האיש נדרס לפני ביתו בדיוק, וכי הדרוס הפקיר אותו בסימטה צדדית, הרחוקה יותר גם מן הבית וגם מן הצרכניה?

אבל חשובה יותר היתה שאלה אחרת שעלתה בדעת הציבור: מדוע בכלל הועמד האיש בפני משפט צבאי, כשהתאונה אירעה מחוץ לתחום צבאי, ומעורבים בה אזרחים? לפני עשר שנים לא היה עולה על דעת איש לשאול שאלות כאלה. אולם לפני עשר שנים, יש להניח, לא היה רביסרן בצה"ל נוהג כך. ואילו נהג כך — לא היה צה"ל מחפה עליו.

★ ★ ★

בוץ עז האיבטדה הקרושה

רביסרן דורס, סרן בועט בפיקודו, אימונים מעל עורק תחבורה, תאונות של רשלנות, — האם אלה הפנים האמיתיים של צה"ל? האם אין פנים אחרים, חשובים יותר?

הציבור רצה להתאמן בכל לבו שאמנם פני צה"ל אחרים. אולם לא ניתן לו לדעת. כי מזה שנים מנותק צה"ל מן הציבור האזרחי, כאילו היה שייך למדינה אחרת. מדוע? הבוסים האזרחיים של מערכת הבטחון החלו מתרגלים למחשבה כי צה"ל מעין צבא פרטי שלהם, אחוזה סגורה שאיש אינו זכאי לדעת מה נעשה בה. יתר על כן, מאחר

מהם פניו האמיתיים של צה"ל: פני החיילים האלמוניים הנראים על קו הרקיע או פני הבודדים המגיעים לפירסום?

אותן. את הכתבים הצבאיים עצמם הוא מנסה להחזיק בשיטה של העדפה על-פיתור והסתת איש ברעהו, הביא לכך שרבים מהם אינם מדברים עמו. הדברים הגיעו לכך, שאת הכתבים הצבאיים דרש רישמית להחליפו למנות במקומו אדם אחר. שמעון פרס עצמו נזעק לשיבה עם הכתבים, בה הבטיח לברר את התלונות. עד היום הזה לא השיב להן. כי האיש חשוב לו יותר מאשר הכתבים הצבאיים.

הפירות הראשונים של מיבצע סיני נתגלו בפרשת לבון, כאשר כל מערכת ההסברה של צה"ל הועמדה לרשות "מערכת הבטחון" במלחמתה נגד מי שהיה שר הבטחון. התוצאות של שרות-דוב זה הסתכמו במשבר-אימון ציבורי, שגרר עמו לא רק את "מערכת הבטחון", אלא גם את צה"ל. אנשי פרס האשימו את לבון כי ביצע פעולות-המול בלתי-דרושות, היינו שהקריב חיילים על מובח אמביציות פוליטיות אישיות. ראשי-מפלגות הודיעו שאינם מפקפקים רק בכהנות "מערכת הבטחון", אלא ששוב אינם מאמינים אף באמיתות העובדות הניתנות לפרסום.

מצב זה הבהיל, בצדק, את ראשי צה"ל. בתום הפרשה דרשו ללמוד לקח מכשלון ההסברת. התפקיד הוטל על כמה קצינים.

אולם החלפת אדם בצאדם אחר אינה פתרון. כי לא האיש יצר את המציאות, אלא המציאות היא שמצאה את האיש הנכון. סיני רק מבצע את ההנחיות של שמעון פרס — ופרס לא יתקשה למצוא סיני אחר.

המחלה היסודית, שהביאה השבוע למשבר-האימון המסוכן, נעוצה בעצם השתלטותם של העסקנים המפלגתיים, שהתבצרו במשרד-הבטחון, על פונקציות השייכות במישורין לצה"ל. כל עוד לא יתנה צבב זה, תגבר סכנת ניתוקו של צה"ל מקרקע-הצמיחה האנושית והרוחנית שלו — הציבור הישראלי שאהבתו וגארתו על צה"ל קובעים את מוראל הצבא יותר מכל השינויים הטכנולוגיים המשמשים חומרי-דלק לפירסומת האישית של פרס. שמעון פרס הפקיע לצרכיו הפרטיים את המנגנון היחיד שתפקידו לקרב את צה"ל אל העם, ולעצב את דמותו בעיני האזרחים. אם דמותו של צה"ל היא כיום כפי שהיא מצטיירת לעיני הציבור — דמותם של הרביסרן הדרוס, הקצין הבועט וחבריהם יוצאי-הדופן — הרי אשמים בכך פרס ומנגנונו. הם המשמיצים את צה"ל.

שכמו כל הפוליטיקאים עסקיהם מפוקפקים, הם השתמשו בצה"ל כמכשיר כדי למנוע את פירסום מעשיהם גם בשטח הפוליטי, הציבורי והעיסוקי. הם הפקיעו לעצמם את איבטלת הקדושה שהיתה לצה"ל במשך שנים רבות — ולא היה איכפת להם שתוך כדי כך הכתימו בבוץ את האיבטלה עצמה.

הדבר נעשה בכמה וכמה דרכים:

● השימוש בידיעות על צה"ל כאמצעי של שוחד. רק לעתונאים מלכחי-פינכה, המתחייבים לפרסם בקביעות שירי-ההל אישיים לשמעון פרסומת, זוכים מדי פעם לפירורים משולחן האינפורמציה.

● הכתבים הצבאיים של העתונות, שהם לכאורה משרתי-הציבור ליד מערכת הבטחון, אחרי שעברו בדיקה בטחונית מדוקדקת, הפכו בעיני פרס למשרתיו שלו. מי שלא מצא חן בעיניו (כמו הכתב הצבאי של העולם הזה) סולק. גם לאחרים לא ניתן לאסוף איניפורמציה באופן חופשי. על אף הקורסום, ההרבה והאימונים שהושקעו בהם, אסור להם להשתמש בידע שלהם. מותר להם רק לקבל ביולטינים מוכנים-מראש, או למסור — כמו דוריס — את אשר נאמר להם מילה במילה לצרכי פירסומת. לרוב, אלה הם קטעי-פרסומת הסריח-שיבות, שאינם אימרים לציבור דבר על הנעשה באמת בצה"ל, על החי חייו, על אנשיו ופעליו.

● הצנזורה הצבאית, שתפקידה למנוע אינפורמציה סודית מן האויב הפוטנציאלי, הפכה למכשיר טישטוש מובהק גם בעניינים הנוגעים למערכת הבטחון, אך לא לבטחון המדינה.

● גם העתונות הצבאית אינה מוסרת שום דבר חשוב על צה"ל, אלא הפכה למכשיר-בידור אזרחי, שמנהיגי מערכת הבטחון משתמשים בו לצרכי פרסומת אישית ברחוב האזרחי, בצד כתבות המשבחות את מנהיגי הרייך השלישי.

● במקרים בהם מצליח עתונאי להשיג אינפורמציה עצמאית שאינה נוחה לשמעון פרס, ואשר אין בסמכות הצנזורה לפסול אותה בתאונה בטחוניית, מפעילה מערכת הבטחון מכשב אויר של לחץ, סחיטה, ושכנוע עקיף, כדי למנוע את הפירסום.

★ ★ ★